

Prezes Rady Ministrów

Mateusz Morawiecki

Warszawa, dnia /elektroniczny znacznik czasu/

RM-0610-131-23
UD17

Pan Szymon HOŁOWNIA
Marszałek Sejmu

Szanowny Panie Marszałku,

na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej przedstawiam Sejmowi projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Do prezentowania stanowiska Rządu w tej sprawie w toku prac parlamentarnych został upoważniony Minister Edukacji i Nauki.

Z poważaniem
Mateusz Morawiecki
/podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym/

Do wiadomości:
wnioskodawca

U S T A W A

z dnia

o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce

Art. 1. W ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2023 r. poz. 742, 1088, 1234, 1672, 1872 i 2005) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 3:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Podstawą systemu szkolnictwa wyższego i nauki jest wolność nauczania, prezentowania poglądów, twórczości artystycznej, badań naukowych i ogłaszania ich wyników oraz autonomia uczelni.”,

b) po ust. 1 dodaje się ust. 1a w brzmieniu:

„1a. Członek wspólnoty uczelni, w którego ocenie doszło do naruszenia wolności, o których mowa w ust. 1, może wnieść skargę do uczelnianej komisji odwoławczej, o której mowa w art. 52a ust. 1.”;

2) w art. 11 w ust. 1 pkt 7 otrzymuje brzmienie:

„7) wychowywanie studentów w poczuciu odpowiedzialności za państwo polskie, tradycję narodową, umacnianie zasad demokracji i poszanowanie aksjologicznych podstaw ustroju państwa polskiego oraz praw człowieka;”;

3) w art. 28 w ust. 1 po pkt 14 dodaje się pkt 14a w brzmieniu:

„14a) wskazywanie kandydata do specjalnej komisji odwoławczej, o której mowa w art. 341a ust. 1;”;

4) w art. 52 po ust. 3 dodaje się ust. 3a i 3b w brzmieniu:

„3a. Rektor nie może odmówić udzielenia zgody na zorganizowanie zgromadzenia lub zakazać zgromadzenia, jeżeli odmowa lub zakaz mogłyby skutkować naruszeniem wolności, o których mowa w art. 3 ust. 1.

3b. W przypadku odmowy udzielenia zgody na zorganizowanie zgromadzenia lub zakazu zgromadzenia, służy skarga do uczelnianej komisji odwoławczej, o której mowa w art. 52a ust. 1.”;

5) w dziale II w rozdziale 1 po art. 52 dodaje się art. 52a–52c w brzmieniu:

„Art. 52a. 1. Uczelnianą komisję odwoławczą powołuje senat.

2. W skład uczelnianej komisji odwoławczej wchodzi 7 członków będących nauczycielami akademickimi zatrudnionymi w uczelni posiadającymi co najmniej stopień doktora, którzy w możliwie równomiernym stopniu reprezentują dziedziny nauki i dziedzinę sztuki, w których uczelnia prowadzi kształcenie lub działalność naukową.

3. Kadencja uczelnianej komisji odwoławczej trwa 3 lata.

4. Pracami uczelnianej komisji odwoławczej kieruje jej przewodniczący, którego wybierają ze swojego grona i odwołują członkowie komisji.

Art. 52b. 1. Uczelniana komisja odwoławcza rozpatruje skargi, o których mowa w art. 3 ust. 1a i art. 52 ust. 3a, w terminie 14 dni od dnia ich otrzymania.

2. Uczelniana komisja odwoławcza, w drodze decyzji, w przypadku:

- 1) skargi na naruszenie wolności, o której mowa w art. 3 ust. 1a – stwierdza, czy doszło do naruszenia, a w przypadku stwierdzenia naruszenia zobowiązuje rektora do podjęcia działań w celu wyeliminowania tego naruszenia;
- 2) skargi na decyzję rektora, o której mowa w art. 52 ust. 3a – utrzymuje w mocy decyzję rektora albo ją zmienia.

3. Uczelniana komisja odwoławcza podejmuje decyzje większością głosów w obecności połowy jej składu.

4. Od decyzji uczelnianej komisji odwoławczej przysługuje odwołanie do specjalnej komisji odwoławczej, o której mowa w art. 341a ust. 1, w terminie 7 dni od dnia doręczenia decyzji.

5. Jeżeli w terminie, o którym mowa w ust. 1, uczelniana komisja odwoławcza nie rozpatrzyła skargi, członek wspólnoty uczelni lub organizator zgromadzenia mogą wnieść skargę do specjalnej komisji odwoławczej, o której mowa w art. 341a ust. 1, w terminie 14 dni od dnia, w którym upłynął termin, o którym mowa w ust. 1.

6. Do postępowania przed uczelnianą komisją odwoławczą stosuje się odpowiednio przepisy Kpa.

Art. 52c. Uczelniana komisja odwoławcza może przetwarzać wszelkie informacje, w tym dane osobowe, w zakresie niezbędnym do realizacji swoich zadań.”;

- 6) w dziale IX po art. 341 dodaje się art. 341a–341d w brzmieniu:

„Art. 341a. 1. Przy RGNiSW działa specjalna komisja odwoławcza, która rozpatruje odwołania, o których mowa w art. 52b ust. 4, i skargi, o których mowa w art. 52b ust. 5.

2. W skład specjalnej komisji odwoławczej wchodzi 7 członków:

- 1) 3 wskazanych przez RGNiSW będących nauczycielami akademickimi posiadającymi co najmniej stopień doktora;
- 2) 1 wskazany przez PSRP będący studentem;
- 3) 1 wskazany przez KRD będący doktorantem;
- 4) 2 wskazanych przez ministra spośród kandydatów wskazanych przez senaty lub z własnej inicjatywy, będących nauczycielami akademickimi posiadającymi co najmniej stopień doktora.

3. Kadencja specjalnej komisji odwoławczej trwa 3 lata i rozpoczyna się w dniu 1 stycznia.

4. Pracami specjalnej komisji odwoławczej kieruje jej przewodniczący, którego wybierają ze swojego grona i odwołują członkowie komisji.

5. Obsługę specjalnej komisji odwoławczej zapewnia urząd obsługujący ministra.

Art. 341b. 1. Członkiem specjalnej komisji odwoławczej może być osoba, która:

- 1) ma nieposzlakowaną opinię i przestrzega zasad etyki naukowej;
 - 2) spełnia wymagania, o których mowa w art. 20 ust. 1 pkt 1–5.
2. Członkostwa w specjalnej komisji odwoławczej nie można łączyć z:
- 1) pełnieniem funkcji organu jednoosobowego podmiotu systemu szkolnictwa wyższego i nauki;
 - 2) pełnieniem funkcji rzecznika dyscyplinarnego, o którym mowa w:
 - a) art. 277 ust. 1 i 2,
 - b) art. 113 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Polskiej Akademii Nauk oraz funkcji zastępcy rzecznika dyscyplinarnego, o którym mowa w art. 113 ust. 2 tej ustawy,
 - c) art. 57 ust. 1 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych;
 - 3) członkostwem w komisji dyscyplinarnej, o której mowa w:
 - a) art. 278 ust. 1,
 - b) art. 110 ust. 1 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Polskiej Akademii Nauk,
 - c) art. 54 ust. 1 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych.
- Art. 341c. 1. Specjalna komisja odwoławcza rozpatruje odwołanie albo skargę w terminie 14 dni od dnia ich otrzymania.
2. Specjalna komisja odwoławcza podejmuje decyzję większością głosów w obecności połowy jej składu.

3. Specjalna komisja odwoławcza w przypadku:

- 1) odwołania, o którym mowa w art. 52b ust. 4 – utrzymuje w mocy decyzję uczelnianej komisji odwoławczej albo ją uchyla;
- 2) skargi, o której mowa w art. 52b ust. 5 – utrzymuje w mocy decyzję rektora albo ją zmienia.

4. Na decyzję specjalnej komisji odwoławczej służy skarga do sądu administracyjnego.

5. Do postępowania przed specjalną komisją odwoławczą stosuje się odpowiednio przepisy Kpa.

Art. 341d. Specjalna komisja odwoławcza może przetwarzać wszelkie informacje, w tym dane osobowe, w zakresie niezbędnym do realizacji swoich zadań.”;

7) w art. 403 w ust. 1 po pkt 2 dodaje się pkt 2a w brzmieniu:

„2a) członkom specjalnej komisji odwoławczej – za udział w posiedzeniu komisji;”.

Art. 2. Senaty uczelni powołają uczelniane komisje odwoławcze w terminie 14 dni od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

Art. 3. 1. Tworzy się specjalną komisję odwoławczą przy Radzie Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

2. Rada Główna Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Parlament Studentów Rzeczypospolitej Polskiej, Krajowa Reprezentacja Doktorantów i minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego i nauki wskażą członków specjalnej komisji odwoławczej, w terminie 14 dni od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, w liczbie wskazanej w art. 341a ust. 2 ustawy zmienianej w art. 1.

3. Minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego i nauki w terminie 30 dni od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy zwoła pierwsze posiedzenie specjalnej komisji odwoławczej oraz poprowadzi to posiedzenie do czasu wyboru przewodniczącego tej komisji.

4. Pierwsza kadencja specjalnej komisji odwoławczej kończy się z dniem 31 grudnia 2026 r.

Art. 4. Ustawa wchodzi w życie po upływie 2 miesięcy od dnia ogłoszenia.

UZASADNIENIE

1. Cel i potrzeba proponowanych zmian

Jednym z niewątpliwych fundamentów współczesnych demokracji jest wolność słowa, bez której budowanie świadomego społeczeństwa obywatelskiego jest nie tyle utrudnione, lecz wręcz niemożliwe. Wyjątkowe znaczenie tej wolności dostrzegają liczne akty prawa międzynarodowego, których Polska jest stroną i które w swojej treści zapewniają wolności słowa swoją ochronę, m.in.: Powszechna Deklaracja Praw Człowieka, Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych, Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, a także Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej. Wartość ta znajduje również swoją ochronę w art. 54 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej stanowiącym, iż *każdemu zapewnia się wolność wyrażania swoich poglądów oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji*. Każda z trzech wolności z art. 54 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, czyli wolność: wyrażania swoich poglądów, pozyskiwania informacji oraz rozpowszechniania informacji, ma swój wpływ na funkcjonowanie demokratycznego państwa prawa.

Jednym z miejsc mających szczególne znaczenie dla realizacji wolności słowa są ośrodki akademickie, w których swobodne zderzanie się odmiennych światopoglądów powinno zapewniać poszanowanie pluralizmu społecznego. Dodatkowo takie miejsca pełnią istotną funkcję w zakresie pozyskiwania oraz rozpowszechniania informacji. Ich istotność wyraża się w tym, iż posiadają narzędzia krytyczne mogące oddzielić tzw. *fake news* od rzetelnych informacji posiadających swoje umocowania w dotychczasowych osiągnięciach naukowych. O ile w zakresie np. nauk inżyniersko-technicznych czy też nauk ścisłych i przyrodniczych możliwość weryfikacji informacji jest większa, o tyle w naukach społecznych czy humanistycznych falsyfikowalność haseł nie ma nigdy charakteru ostatecznego. Na ośrodkach akademickich ciąży zatem szczególny wymiar odpowiedzialności społecznej polegającej na umożliwieniu prezentacji różnych poglądów, a co za tym idzie również wykuwania się dyskursów naukowych w oparciu o poznawanie i weryfikację odmiennego sposobu patrzenia na dane zjawiska.

Zmiany proponowane w poniższej regulacji mają na celu stworzenie mechanizmu zapewniającego wzmocnienie ochrony wolności słowa w uczelniach, a tym samym wzmocnienie w tym zakresie ochrony podstawowych wolności osób kształcących się w nich, stanowiących kadrę dydaktyczną i naukową bądź też współpracujących ze światem nauki. Dodatkowo art. 54 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej gwarantujący wolność

wyrażania poglądów, a także art. 73 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej odnoszący się do wolności twórczości artystycznej, badań naukowych, nauczania i korzystania z dóbr kultury, w sposób pełniejszy powinny znaleźć odzwierciedlenie w regulacjach ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

2. Szczegółowe regulacje projektu ustawy o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce

I. Art. 1 pkt 1 lit. a – zmiana brzmienia art. 3 ust. 1

Zmiana brzmienia art. 3 ust. 1 przez dodanie do katalogu wartości stanowiących podstawy systemu szkolnictwa wyższego i nauki wolności prezentowania poglądów ma w założeniu zagwarantować możliwość swobodnego wyrażania swoich poglądów podczas odbywających się w uczelniach wydarzeń o charakterze akademickim (konferencji, seminariów, wykładów, spotkań kół naukowych lub organizacji studenckich itp.).

Wprowadzenie omawianej regulacji wydaje się niezbędne ze względu na fakt, iż na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat miało miejsce kilkadziesiąt przypadków ograniczania wolności akademickiej. Niejednokrotnie w argumentacji władz uczelni ograniczających czy wręcz zakazujących różnego rodzaju spotkań prezentujących inny niż dominujący punkt widzenia – i tym samym stosujących *de facto* cenzurę prewencyjną – pojawiają się zarzuty o „jednostronności przekazu”. Tego rodzaju działania ze strony władz uczelni mogą prowadzić do uniemożliwienia realizacji wolności do prezentowania światopoglądu, który odnosi się do istotnych zagadnień społecznych będących przedmiotem debaty politycznej oraz znajdujących swoje uzasadnienie w szerokokorozumianym dyskursie akademickim. Dodatkowo takie działania cenzorskie uniemożliwiają osobom zainteresowanym zdobycie wiedzy oraz prowadzenie rzetelnej debaty, w ramach której uzyskałyby one możliwość poznania innych perspektyw światopoglądowych. Te natomiast są niezbędne do kompleksowego ujmowania zjawisk mających miejsce we współczesnym świecie.

Art. 1 pkt 1 lit. b – dodanie w art. 3 ust. 1a

Zmiana ta ma na celu wprowadzenie mechanizmu zapewniającego ochronę wolności, o których mowa w art. 3 ust. 1, w przypadku ich naruszenia. Zgodnie z tą propozycją członek wspólnoty uczelni, w którego ocenie doszło do naruszenia tych wolności będzie mógł wnieść skargę do uczelnianej komisji odwoławczej, która zostanie powołana w każdej uczelni przez jej senat.

II. Art. 1 pkt 2 – zmiana brzmienia art. 11 ust. 1 pkt 7

Art. 11 ust. 1 zawiera katalog podstawowych zadań uczelni. Nowelizacja wprowadza jego rozszerzenie o wychowywanie studentów w poczuciu odpowiedzialności za umacnianie poszanowania aksjologicznych podstaw ustroju państwa polskiego. Jest to zadanie na tyle istotne, iż wprost powinno znajdować swoje odzwierciedlenie w przepisach ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej stanowi najwyższe prawo w państwie i ma znaczenie nie tylko jako źródło prawa o najwyższej mocy prawnej, lecz także wyznacza aksjologiczne ramy funkcjonowania państwa, w tym odwołuje się do kulturowego chrześcijańskiego dziedzictwa państwa polskiego. Zatem ośrodki akademickie kształcące studentów powinny prowadzić proces rozpowszechniania wartości aksjologicznych ujętych w preambule i przepisach Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

III. Art. 1 pkt 3 – dodanie pkt 14a w art. 28 ust. 1

Art. 28 ust. 1 wymienia zadania jakie realizuje senat uczelni. Nowelizacja przewiduje dodanie do jego kompetencji wskazywania kandydata do specjalnej komisji odwoławczej, będącej kolegiальnym ciałem rozpatrującym odwołania i skargi w sprawach dotyczących działań naruszających wolność nauczania, prezentowania poglądów, twórczości artystycznej, badań naukowych i ogłaszania ich wyników oraz autonomię uczelni. Senat, jako tradycyjnie najwyższy organ uczelni, w którego w skład wchodzi przekrojowo przedstawiciele wszystkich grup tworzących wspólnotę uczelni winien zatem wskazywać osoby stanowiące najlepszą rękojmię ochrony omawianych wolności.

IV. Art. 1 pkt 4 – dodanie ust. 3a i 3 b w art. 52

Pierwszy z przepisów nakłada na rektora zakaz odmowy udzielenia zgody na zorganizowanie zgromadzenia lub zakazu jego organizacji, w przypadku jeżeli odmowa lub zakaz mogłyby naruszać wolności stanowiące podstawę systemu szkolnictwa wyższego, takie jak wolność nauczania, wolność wyrażania poglądów, twórczości artystycznej czy badań naukowych.

Drugi przepis zakłada powstanie ścieżki odwoławczej w przypadku, gdy rektor odmówi udzielenia zgody na zorganizowanie zgromadzenia lub zakaże jego organizacji. W takiej sytuacji organizatorowi zgromadzenia będzie przysługiwało prawo wniesienia skargi do nowo tworzonej uczelnianej komisji odwoławczej. Otworzy to ścieżkę do dochodzenia praw w sytuacji, gdy np. zaplanowane w uczelni konferencja, seminarium czy spotkanie zostały nagle odwołane w związku z odmową lub zakazem wydanymi przez rektora, np. przez powołanie się przez niego na art. 52 ust. 3.

V. Art. 1 pkt 5 – dodanie art. 52a–52c

Dodawany art. 52a reguluje powoływanie i funkcjonowanie uczelnianej komisji odwoławczej. Uczelnianą komisję odwoławczą będzie powoływał senat. W skład nowo powstałego ciała wejdzie 7 członków będących nauczycielami akademickimi posiadającymi co najmniej stopień doktora, którzy w możliwie równomiernym stopniu reprezentują dziedziny nauki i dziedzinę sztuki, w których uczelnia prowadzi kształcenie lub działalność naukową. Mając na uwadze reprezentatywny charakter senatu uczelni oraz wymóg zapewnienia relatywnie szerokiego spektrum dziedzin, które reprezentują nauczyciele akademicy, przewiduje się, że regulacja umożliwi równy dostęp do obsadzania tego gremium, a także odpowiednią wiedzę ekspercką do oceny, czy odwołanie danego wydarzenia na terenie uczelni nie narusza wolności, o których mowa w art. 3 ust. 1. Kadencja uczelnianej komisji odwoławczej będzie trwała trzy lata, a jej pracami będzie kierował przewodniczący, którego ze swojego grona wybiorą członkowie tej komisji.

Dodawany art. 52b określa zakres uprawnień uczelnianej komisji odwoławczej. Komisja ta będzie rozpatrywała skargi na naruszenie wolności, o których mowa w art. 3 ust. 1, oraz skargi na decyzje rektora dotyczące odmowy lub zakazu organizacji zgromadzeń na terenie uczelni. Komisja będzie rozstrzygała sprawy w terminie 14 dni od dnia ich wpływu. Komisja będzie uprawniona do:

- 1) stwierdzenia czy doszło do naruszenia, a jeżeli tak – zobowiązania rektora do podjęcia działań w celu wyeliminowania tego naruszenia – w przypadku skargi na naruszenie wolności, o której mowa w art. 3 ust. 1a;
- 2) utrzymania w mocy decyzji rektora albo jej zmiany – w przypadku skargi na decyzję rektora, o której mowa w art. 52 ust. 3a.

W celu zapewnienia należytej ochrony interesów stron od decyzji uczelnianej komisji odwoławczej będzie przysługiwało, w terminie 7 dni, odwołanie do specjalnej komisji odwoławczej, co zagwarantuje dwuinstancyjną procedurę odwoławczą.

W przypadku niewydania przez uczelnianą komisję odwoławczą decyzji w ustawowym terminie (14 dni) wnoszącemu skargę będzie przysługiwało prawo wniesienia skargi bezpośrednio do specjalnej komisji odwoławczej, o której mowa w art. 341a ust. 1.

W dodawanym art. 52c reguluje się z kolei prawo uczelnianej komisji odwoławczej do przetwarzania informacji, w tym danych osobowych, w zakresie niezbędnym do realizacji jej zadań.

VI. Art. 1 pkt 6 – dodanie art. 341a–341d

Dodawane art. 341a–341d mają na celu wprowadzenie do systemu szkolnictwa wyższego i nauki kolegiального organu odwoławczego od decyzji uczelnianej komisji odwoławczej w postaci specjalnej komisji odwoławczej działającej przy Radzie Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego (RGNiSW).

W skład specjalnej komisji odwoławczej będzie wchodziło 7 członków – 3 wskazanych przez RGNiSW, po 1 wskazanym przez Parlament Studentów Rzeczypospolitej Polskiej i Krajową Reprezentację Doktorantów oraz 2 wskazanych przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki, zwanego dalej „ministrem”, spośród kandydatów wskazanych przez senaty uczelni lub z własnej inicjatywy. Członkowie wskazani przez RGNiSW i ministra muszą być nauczycielami akademickimi posiadającymi co najmniej stopień doktora.

Kadencja specjalnej komisji odwoławczej trwać będzie 3 lata i rozpoczynać się będzie w dniu 1 stycznia.

Pracami specjalnej komisji odwoławczej będzie kierował przewodniczący, wybierany przez jej członków. Obsługę tej komisji będzie zapewniał urząd obsługujący ministra.

Specjalna komisja odwoławcza rozpatrywać będzie odwołania od decyzji uczelnianych komisji odwoławczych, mogąc utrzymać w mocy albo uchylić zaskarżoną decyzję, oraz skargi, o których mowa w art. 52b ust. 5, mogąc utrzymać w mocy decyzję rektora albo ją zmienić. Na decyzję specjalnej komisji odwoławczej przysługiwać będzie skarga do sądu administracyjnego.

Do postępowań prowadzonych przed uczelnianą komisją odwoławczą i specjalną komisją odwoławczą stosowane będą odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego. Takie rozwiązanie służyć ma sformalizowaniu całego postępowania oraz zapewnieniu podmiotom korzystającym z odwołania lub skargi jak najlepszej ochrony ich praw w trakcie prowadzonego postępowania.

VII. Art. 1 pkt 7 – dodanie pkt 2a w art. 403 ust. 1

Projektowana zmiana ma na celu uregulowanie prawa do wynagrodzenia członków specjalnej komisji odwoławczej za udział w posiedzeniach tej komisji. Wysokość tego wynagrodzenia zostanie ustalona w rozporządzeniu wydawanym przez ministra na podstawie art. 403 ust. 4. Członkom specjalnej komisji odwoławczej, na mocy art. 403 ust. 2, będzie przysługiwał również zwrot kosztów podróży w związku z udziałem w pracach tej komisji.

VIII. Art. 2 i art. 3 – przepisy dostosowujące

Art. 2 projektu nakłada na senaty uczelni obowiązek powołania uczelnianych komisji odwoławczych w terminie 14 dni od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

Zgodnie z art. 3 w systemie szkolnictwa wyższego i nauki zostanie utworzona przy RGNiSW specjalna komisja odwoławcza. Podmioty, których przedstawiciele będą wchodzić w skład specjalnej komisji odwoławczej będą obowiązane wskazać swoich przedstawicieli w terminie 14 dni od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy. Minister zwoła pierwsze posiedzenie specjalnej komisji odwoławczej w terminie 30 dni od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy oraz będzie przewodniczył temu posiedzeniu do czasu wyboru przewodniczącego tej komisji. Pierwsza kadencja specjalnej komisji odwoławczej będzie trwała do dnia 31 grudnia 2026 r.

IX. Art. 4 przewiduje, że ustawa wejdzie w życie po upływie dwóch miesięcy od dnia jej ogłoszenia.

Należy wskazać, że brak jest możliwości podjęcia alternatywnych w stosunku do uchwalenia projektowanej ustawy środków umożliwiających osiągnięcie zamierzonego celu.

Projektowana ustawa nie wymaga przedstawienia właściwym organom i instytucjom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu, w celu uzyskania opinii, dokonania powiadomienia, konsultacji albo uzgodnienia.

Projektowana ustawa nie podlega notyfikacji zgodnie z przepisami rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039 oraz z 2004 r. poz. 597).

Projektowana ustawa nie dotyczy majątkowych praw i obowiązków przedsiębiorców lub praw i obowiązków przedsiębiorców wobec organów administracji publicznej.

Projektowana ustawa nie wpływa na działalność mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców.

Projektowana ustawa nie podlega ocenie w zakresie oceny skutków regulacji w trybie § 32 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów (M.P. z 2022 r. poz. 348).

Projektowana ustawa nie jest sprzeczna z prawem Unii Europejskiej.

<p>Nazwa projektu Ustawa o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce</p> <p>Ministerstwo wiodące i ministerstwa współpracujące Ministerstwo Edukacji i Nauki</p> <p>Osoba odpowiedzialna za projekt w randze Ministra, Sekretarza Stanu lub Podsekretarza Stanu Krzysztof Szczucki, Minister Edukacji i Nauki</p> <p>Kontakt do opiekuna merytorycznego projektu Wojciech Ulitko, Dyrektor Departamentu Prawnego w Ministerstwie Edukacji i Nauki adres e-mail: wojciech.ulitko@mein.gov.pl; tel.: 22 52 92 525</p>	<p>Data sporządzenia 06.12.2023 r.</p> <p>Źródło inicjatywa własna</p> <p>Nr w wykazie prac ...</p>
---	--

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Jaki problem jest rozwiązywany?

Jednym z miejsc mających szczególne znaczenie dla realizacji wolności słowa są uczelnie, w których swobodne zderzanie się odmiennych światopoglądów powinno zapewniać poszanowanie pluralizmu społecznego. Cięży na nich zatem szczególnie wymiar odpowiedzialności społecznej polegającej na umożliwieniu prezentacji różnych poglądów, a co za tym idzie również wykuwania się dyskursów naukowych w oparciu o poznawanie i weryfikację odmiennego sposobu patrzenia na dane zjawiska. W ostatnich latach dochodziło do przypadków naruszania wolności wyrażania poglądów w ośrodkach akademickich. Działania ze strony władz uczelni ograniczające czy wręcz zakazujące różnego rodzaju spotkań mogą prowadzić do uniemożliwienia realizacji wolności do prezentowania światopoglądu, który odnosi się do istotnych zagadnień społecznych będących przedmiotem debaty politycznej oraz znajdujących swoje uzasadnienie w szerokorozumianym dyskursie akademickim. Dodatkowo takie działania uniemożliwiają osobom zainteresowanym zdobycie wiedzy oraz prowadzenie rzetelnej debaty, w ramach której uzyskują one możliwość poznania innych perspektyw światopoglądowych. Te natomiast są niezbędne do kompleksowego ujmowania zjawisk mających miejsce we współczesnym świecie. Niezbędne jest stworzenie mechanizmu zapewniającego lepszą ochronę wolności słowa w polskich uczelniach, a tym samym wzmocnienie w tym zakresie ochrony podstawowych wolności osób kształcących się w nich, stanowiących kadrę dydaktyczną i naukową, bądź też współpracujących ze światem nauki. Dodatkowo art. 54 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej gwarantujący wolność wyrażania poglądów, a także art. 73 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej odnoszący się do wolności twórczości artystycznej, badań naukowych, nauczania i korzystania z dóbr kultury, w sposób pełniejszy powinny znaleźć odzwierciedlenie w regulacjach ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2023 r. poz. 742, z późn. zm.), zwanej dalej „ustawą”.

2. Rekomendowane rozwiązanie, w tym planowane narzędzia interwencji, i oczekiwany efekt

Rekomendowanym rozwiązaniem jest wprowadzenie omówionych poniżej zmian w ustawie:

- 1) dodanie do katalogu wartości stanowiących podstawy systemu szkolnictwa wyższego i nauki wolności prezentowania poglądów, co ma w założeniu zagwarantować możliwość swobodnego wyrażania swoich poglądów podczas odbywających się w uczelniach wydarzeń o charakterze akademickim (konferencji, seminariów, wykładów, spotkań kół naukowych lub organizacji studenckich itp.) – zmiana brzmienia art. 3 ust. 1 ustawy;
- 2) wprowadzenie mechanizmu zapewniającego ochronę w przypadku naruszenia wolności, o których mowa w art. 3 ust. 1 ustawy. Zgodnie z tą propozycją członek wspólnoty uczelni, w którego ocenie doszło do naruszenia tych wolności będzie mógł złożyć skargę do uczelnianej komisji odwoławczej, która zostanie powołana w każdej uczelni przez jej senat – dodanie w art. 3 ust. 1a;
- 3) dodanie do katalogu podstawowych zadań uczelni wychowywania studentów w poczuciu odpowiedzialności za umacnianie poszanowania aksjologicznych podstaw ustroju państwa polskiego. Jest to zadanie na tyle istotne, iż wprost powinno znajdować swoje odzwierciedlenie w przepisach ustawy, a uczelnie powinny prowadzić proces rozpowszechniania wartości aksjologicznych ujętych w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej – zmiana brzmienia art. 11 ust. 1 pkt 7 ustawy;
- 4) dodanie do kompetencji senatu – organu reprezentującego wszystkie grupy tworzące wspólnotę uczelni – zadania polegającego na wskazywaniu kandydata do specjalnej komisji odwoławczej, będącej kolegialnym ciałem rozpatrującym odwołania i skargi w sprawach dotyczących działań naruszających wolność nauczania, prezentowania poglądów, twórczości artystycznej, badań naukowych i ogłaszania ich wyników oraz autonomię uczelni – dodanie pkt 14a w art. 28 ust. 1 ustawy;
- 5) wprowadzenie ścieżki odwoławczej w przypadku, gdy rektor odmówi udzielenia zgody na zorganizowanie zgromadzenia lub zakaże jego organizacji. W takiej sytuacji organizatorowi zgromadzenia będzie przysługiwało prawo wniesienia skargi do uczelnianej komisji odwoławczej, co umożliwi dochodzenie praw w sytuacji, gdy np. zaplanowane w uczelni zgromadzenie zostało odwołane w związku z odmową lub zakazem wydanymi przez rektora na podstawie art. 52 ust. 3 ustawy – dodanie ust. 3a w art. 52;

- 6) utworzenie w uczelniach uczelnianych komisji odwoławczych powoływanych przez senaty uczelni, w których skład będzie wchodzić 7 nauczycieli akademickich posiadających co najmniej stopień doktora, którzy w możliwie równomiernym stopniu reprezentują dziedziny nauki i dziedzinę sztuki, w których uczelnia prowadzi kształcenie lub działalność naukową. Mając na uwadze reprezentatywny charakter senatu uczelni oraz wymóg zapewnienia relatywnie szerokiego spektrum dziedzin, które reprezentują nauczyciele akademicy, przewiduje się, że regulacja umożliwi równy dostęp do obsadzania tego gremium, a także odpowiednią wiedzę ekspercką do oceny, czy np. odwołanie danego wydarzenia na terenie uczelni nie narusza wolności, o których mowa w art. 3 ust. 1 ustawy. Kadencja komisji będzie trwała 3 lata, a jej pracami będzie kierował przewodniczący, którego ze swojego grona wybiorą jej członkowie. Komisja ta będzie rozpatrywała skargi na naruszenie wolności, o których mowa w art. 3 ust. 1 ustawy, oraz skargi na decyzje rektora dotyczące odmowy lub zakazu organizacji zgromadzeń na terenie uczelni. Komisja będzie rozstrzygała sprawy w terminie 14 dni od dnia ich wpływu. Komisja będzie uprawniona do: 1) stwierdzenia czy doszło do naruszenia, a w przypadku stwierdzenia naruszenia – zobowiązania rektora do podjęcia działań w celu wyeliminowania tego naruszenia (w przypadku skargi na naruszenie wolności, o której mowa w art. 3 ust. 1a ustawy); 2) utrzymania w mocy decyzji rektora albo jej zmiany (w przypadku skargi na decyzję rektora, o której mowa w art. 52 ust. 3a ustawy). W celu zapewnienia należytej ochrony interesów stron od decyzji uczelnianej komisji odwoławczej będzie przysługiwało, w terminie 7 dni, odwołanie do specjalnej komisji odwoławczej. W przypadku niewydania przez uczelnianą komisję odwoławczą decyzji w ustawowym terminie (14 dni) wnoszącemu skargę będzie przysługiwało prawo wniesienia skargi bezpośrednio do specjalnej komisji odwoławczej, o której mowa w art. 341a ust. 1 ustawy – dodanie art. 52a–52c;
- 7) wprowadzenie do systemu szkolnictwa wyższego i nauki kolegialnego organu odwoławczego od decyzji uczelnianej komisji odwoławczej w postaci specjalnej komisji odwoławczej działającej przy Radzie Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego (RGNiSW). W jej skład będzie wchodziło 7 członków – 3 wskazanych przez RGNiSW, po 1 wskazanym przez Parlament Studentów Rzeczypospolitej Polskiej i Krajową Reprezentację Doktorantów oraz 2 wskazanych przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki, zwanego dalej „ministrem”, spośród kandydatów wskazanych przez senaty uczelni lub z własnej inicjatywy. Członkowie wskazani przez RGNiSW i ministra muszą być nauczycielami akademickimi posiadającymi co najmniej stopień doktora. Kadencja specjalnej komisji odwoławczej trwać będzie 3 lata i rozpoczynać się będzie w dniu 1 stycznia, a jej pracami będzie kierował przewodniczący, wybierany przez jej członków. Obsługę tej komisji będzie zapewniał urząd obsługujący ministra. Specjalna komisja odwoławcza rozpatrywać będzie odwołania od decyzji uczelnianych komisji odwoławczych, mogąc utrzymać w mocy albo uchylić zaskarżoną decyzję, oraz skargi, o których mowa w art. 52b ust. 5, mogąc utrzymać w mocy decyzję rektora albo ją zmienić. Na decyzję specjalnej komisji odwoławczej przysługiwać będzie skarga do sądu administracyjnego. Do postępowań prowadzonych przed uczelnianą komisją odwoławczą i specjalną komisją odwoławczą stosowane będą odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego. Takie rozwiązanie służyć ma sformalizowaniu całego postępowania oraz zapewnieniu podmiotom korzystającym z odwołania lub skargi jak najlepszej ochrony ich praw w trakcie prowadzonego postępowania – dodanie art. 341a–341d ustawy;
- 8) zapewnienie prawa do wynagrodzenia członków specjalnej komisji odwoławczej za udział w posiedzeniach tej komisji. Wysokość tego wynagrodzenia zostanie ustalona w rozporządzeniu wydawanym przez ministra na podstawie art. 403 ust. 4 ustawy – dodanie pkt 2a w art. 403 ust. 1 ustawy. Członkom specjalnej komisji odwoławczej, na mocy art. 403 ust. 2 ustawy, będzie przysługiwał również zwrot kosztów podróży w związku z udziałem w pracach tej komisji;
- 9) senaty uczelni będą obowiązane powołać uczelniane komisje odwoławcze w terminie 14 dni od dnia wejścia w życie ustawy, natomiast podmioty, których przedstawiciele będą wchodzić w skład specjalnej komisji odwoławczej będą obowiązane wskazać swoich przedstawicieli w terminie 14 dni od dnia wejścia w życie ustawy. Minister zwoła pierwsze posiedzenie specjalnej komisji odwoławczej w terminie 30 dni od dnia wejścia w życie ustawy oraz będzie przewodniczył temu posiedzeniu do czasu wyboru przewodniczącego tej komisji. Pierwsza kadencja specjalnej komisji odwoławczej będzie trwała do dnia 31 grudnia 2026 r.

3. Jak problem został rozwiązany w innych krajach, w szczególności krajach członkowskich OECD/UE?

Przedmiot regulacji stanowi domenę prawa krajowego. Z uwagi na zakres rozwiązań objętych projektowaną nowelizacją odstąpiono od analizy porównawczej z regulacjami obowiązującymi w innych państwach.

4. Podmioty, na które oddziałuje projekt

Grupa	Wielkość	Źródło danych	Oddziaływanie
minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego i nauki	1	–	Wskazanie 2 członków do specjalnej komisji odwoławczej i zwołanie jej pierwszego posiedzenia.

Ministerstwo Edukacji i Nauki	1	–	Obsługa specjalnej komisji odwoławczej działającej przy RGNiSW.
Rada Główna Nauki i Szkolnictwa Wyższego	1	–	Wskazanie 3 członków specjalnej komisji odwoławczej działającej przy RGNiSW i współpraca z komisją.
Parlament Studentów Rzeczypospolitej Polskiej	1	–	Wskazanie członka do specjalnej komisji odwoławczej działającej przy RGNiSW.
Krajowa Reprezentacja Doktorantów	1	–	Wskazanie członka do specjalnej komisji odwoławczej działającej przy RGNiSW.
uczelnie	347	dane własne – Zintegrowany System Informacji o Szkolnictwie Wyższym i Nauce POL-on	Realizacja zadania polegającego na wychowywaniu studentów w poczuciu odpowiedzialności za poszanowanie aksjologicznych podstaw ustroju państwa polskiego oraz powołanie przez senaty uczelnianych komisji odwoławczych i zapewnienie ich funkcjonowania.
studenci	1 033 316 (w roku akademickim 2023/2024 wg stanu na dzień 06.12.2023 r.)	dane własne – Zintegrowany System Informacji o Szkolnictwie Wyższym i Nauce POL-on	Możliwość złożenia skargi na naruszenia wolności, o których mowa w art. 3 ust. 1 ustawy, do uczelnianej komisji odwoławczej.
doktoranci i uczestnicy studiów doktoranckich	20 299 (w roku akademickim 2023/2024 wg stanu na dzień 06.12.2023 r.)	dane własne – Zintegrowany System Informacji o Szkolnictwie Wyższym i Nauce POL-on	Możliwość złożenia skargi na naruszenia wolności, o których mowa w art. 3 ust. 1 ustawy, do uczelnianej komisji odwoławczej.
nauczyciele akademicy	128 497 (w roku akademickim 2023/2024 wg stanu na dzień 06.12.2023 r.)	dane własne – Zintegrowany System Informacji o Szkolnictwie Wyższym i Nauce POL-on	Możliwość złożenia skargi na naruszenia wolności, o których mowa w art. 3 ust. 1 ustawy, do uczelnianej komisji odwoławczej.
pracownicy niebędący nauczycielami akademickimi	ok. 77 500	dane na podstawie informacji GUS Szkolnictwo wyższe i jego finanse w 2022 roku	Możliwość złożenia skargi na naruszenia wolności, o których mowa w art. 3 ust. 1 ustawy, do uczelnianej komisji odwoławczej.

5. Informacje na temat zakresu, czasu trwania i podsumowanie wyników konsultacji

Projektowana ustawa nie podlegała opiniowaniu i konsultacjom publicznym.

6. Wpływ na sektor finansów publicznych													
(ceny stałe z 2022 r.)		Skutki w okresie 10 lat od wejścia w życie zmian [mln zł]											
		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Łącznie (0–10)
Dochody ogółem		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
budżet państwa		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
JST		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
pozostałe jednostki (oddzielnie)		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Wydatki ogółem		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
budżet państwa		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
JST		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
pozostałe jednostki (oddzielnie)		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Saldo ogółem		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
budżet państwa		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
JST		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
pozostałe jednostki (oddzielnie)		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Źródła finansowania		Wejście w życie ustawy nie będzie miało wpływu na sektor finansów publicznych, w tym na budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego.											
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń		<p>Wejście w życie ustawy nie spowoduje zwiększenia wydatków lub zmniejszenia dochodów budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego.</p> <p>W zakresie dotyczącym uczelni wejście w życie projektowanej ustawy nie będzie miało wpływu na sektor finansów publicznych, w tym na budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego. Działalność uczelnianych komisji odwoławczych powoływanych przez senaty będzie finansowana ze środków pozostających w dyspozycji uczelni.</p> <p>Wynagrodzenia przysługujące członkom specjalnej komisji odwoławczej za udział w posiedzeniach tej komisji zostaną sfinansowane ze środków budżetu państwa pozostających w dyspozycji ministra, przeznaczonych na wynagrodzenia osób, o których mowa w art. 403 ust. 1 ustawy.</p>											
7. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców oraz na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe													
Skutki													
Czas w latach od wejścia w życie zmian		0	1	2	3	5	10	Łącznie (0–10)					
W ujęciu pieniężnym (w mln zł, ceny stałe z r.)	duże przedsiębiorstwa	0	0	0	0	0	0	0					
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	0	0	0	0	0	0	0					
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	0	0	0	0	0	0	0					
	osoby niepełnosprawne oraz osoby starsze	0	0	0	0	0	0	0					
W ujęciu niepieniężnym	duże przedsiębiorstwa	–											
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	–											
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	–											
	osoby niepełnosprawne oraz osoby starsze	–											
Niemierzalne	–												
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł		Wejście w życie ustawy nie będzie miało wpływu na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców, oraz na sytuację ekonomiczną											

danych i przyjętych do obliczeń założeń	i społeczną rodziny, obywateli i gospodarstw domowych oraz osób niepełnosprawnych i osób starszych.	
8. Zmiana obciążeń regulacyjnych (w tym obowiązków informacyjnych) wynikających z projektu		
☒ nie dotyczy		
Wprowadzane są obciążenia poza bezwzględnie wymaganymi przez UE (szczegóły w odwróconej tabeli zgodności).	☐ tak ☐ nie ☐ nie dotyczy	
☐ zmniejszenie liczby dokumentów ☐ zmniejszenie liczby procedur ☐ skrócenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne: ...	☐ zwiększenie liczby dokumentów ☐ zwiększenie liczby procedur ☐ wydłużenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne: ...	
Wprowadzane obciążenia są przystosowane do ich elektroniczności.	☐ tak ☐ nie ☐ nie dotyczy	
Komentarz: Brak.		
9. Wpływ na rynek pracy		
Projektowana ustawa nie będzie miała wpływu na rynek pracy.		
10. Wpływ na pozostałe obszary		
☐ środowisko naturalne ☐ sytuacja i rozwój regionalny ☐ sądy powszechne, administracyjne lub wojskowe	☐ demografia ☐ mienie państwowe ☒ inne: szkolnictwo wyższe i nauka	☐ informatyzacja ☐ zdrowie
Omówienie wpływu	Wpływ na obszar szkolnictwo wyższe i nauka został omówiony w pkt 1 i 2. Przewiduje się wzmocnienie ochrony wolności akademickich, o których mowa w art. 3 ust. 1 ustawy.	
11. Planowane wykonanie przepisów aktu prawnego		
Wykonanie przepisów ustawy nastąpi po jej wejściu w życie. Ustawa wejdzie w życie po upływie 2 miesięcy od dnia ogłoszenia.		
12. W jaki sposób i kiedy nastąpi ewaluacja efektów projektu oraz jakie mierniki zostaną zastosowane?		
Liczba spraw rozpatrywanych przez uczelniane komisje odwoławcze i specjalną komisję odwoławczą w trakcie kadencji. Ewaluacja efektów może nastąpić po zakończeniu pierwszych 3-letnich kadencji tych gremiów.		
13. Załączniki (istotne dokumenty źródłowe, badania, analizy itp.)		
Brak.		